

POVODOM DANA BOKELJSKE MORNARICE

Bitan faktor razvoja građanskog društva

» Piše: prof. dr. Antun SBUTEGA

PODGORICA - Dan Bokeljske mornarice 26. jun se svečano obilježava u Kotoru u skladu sa tradicijom i Statutom Mornarice. Glavni odred u tradicionalnim odorama i sa drevnim oružjem u pratnji Gradske muzike defiluje ulicama i trgovima Kotora, preuzima državnu zastavu od predsjednika Opštine, koji zatim ispred glavnih gradskih vrata simbolično predaje ključeve grada admiralu ili viceadmiralu, a zatim se na Trgu od oružja pleše Kolo. Ovogodišnja proslava je obilježena vanrednim mjerama uzrokovanim pandemijom.

Dana 26. juna davne 1463. je usvojen prvi sačuvani statut tadašnje bratovštine svetog Nikole mornara, kako se tada zvala Bokeljska mornarica. Ona je osnovana 809. godine, imala je i ranije statut, kao i druge srednjovjekovne bratovštine, ali on nije sačuvan. Skupština Bratovštine je toga dana zasjedala u Crkvi svetog Nikole, zaštitnika pomoraca, koja je bila njeno vlasništvo i sjedište, te usvojila Statut koji je bio na snazi četiri vijeka, do usvajanja novog 1873. godine. Naslovna strana je bila na latinskom, a tekst na italijanskom jeziku. Na prvoj strani je prikazan u boji lik svetog Nikole, rad najboljeg gotsko-renesansnog slikara Kotora, Lovra Marinova Dobričevića. Statut na 72 pergamentska lista je imao XXVI članova koji

Tradicionalno kolo

su detaljno određivali aktivnosti, prava i obaveze članova; na čelu Bratovštine je bio gastald, a upravu su činili tri prokuratora i dva sindika, a četiri kapelana su obavljali vjerske obrede. Statut je tokom sljedećih vjekova dopunjavao novim odredbama. Svi brodovlasnici, pomorci, pomorski trgovci, a neko vrijeme i brodograditelji, su morali biti učlanjeni u Mornaricu da bi mogli obavljati svoju aktivnost. Bratovština je imala više-struke funkcije; štiti je interese članova, obrazovala mlade pomorce, organizovala pomorski prevoz pošte između Kotora i Venecije, brinula se o sanitetskoj službi, njeni članovi su kao pomorski eksperti davali stručno mišljenje u sudskim sporovima u pomorstvu. Isto tako, pružala je materijalnu pomoć siromašnim članovima i njihovim porodicama, kao i stranim pomorcima u Kotoru, otkupljivala pomorce zarobljene od gusara, a bila je i vjerska institucija pa su vjerski obredi imali veliki značaj. Jedna od njenih najvažnijih funkcija je bila vojna - od kraja XV vijeka na njenom čelu je admiral, koji je bio i lučki kapetan, a

oružani odred Mornarice je učestvovao u odbrani grada i Boke, te u svim pomorskim ratovima i bitkama mletačke flote na Mediteranu. Članovi Mornarice su se istakli junaštvom u pomorskim bitkama i okršajima sa gusarima i zato su dobijali privilegije od mletačkih vlasti; radilo se o privilegijama u pomorskoj trgovini, važnim za privredni razvoj, te o onima vezanim za svečanosti Svetog Tripuna, zaštitnika Kotora. U toku trodnevnih svečanosti Mornarica je preuzimala vlast u gradu, uključujući i obezbjeđenje grada i svečanosti, a na njen zahtjev mletačka vlast bi pomilovala nekoliko osuđenika. Najvažnija od brojnih bratovština u Kotoru i Boki, Mornarica je bila bitan faktor razvoja materijalne i nematerijalne kulture, te građanskog društva. Iz njenog članstva su bili isključeni plemići, koji su činili zajednicu zvanu Comunitas, a građani zajednicu zvanu Universitas. Interesi ova dva staleža su često bili različiti i istaknuti članovi Mornarice su imali bitnu ulogu u afirmaciji građanskog staleža. U vrijeme francuske vladavine

Bokom od 1807. do 1814. godine, koja je od većine Bokelja, pa i članova Mornarice, doživljavana kao okupatorska, Mornarica je bila ukinuta i sva njena imovina oduzeta. Tako je originalni primjerak Statuta bio izgubljen. Pronašao ga je profesor Josip Delčić i zajedno sa drugim vrijednim dokumentima vratio u Kotor 1889. godine. Statut je bio pohranjen u relikvijaru katedrale svetog Tripuna, ali je poslije Drugog svjetskog rata opet smatran izgubljenim. Ponovo je pronađen 1979. godine od don Gracije Brajkovića, svećenika i istoričara. Povodom jubileja - 1200. godine od dolaska relikvija Svetog Tripuna u Kotor i osnivanja Bokeljske mornarice, 2009. godine je objavljeno fototipsko izdanje Statuta sa alegatima do 1807. koje su priredili tadašnji admiral dr Miloš Milošević i Jelena Antović. Statut iz 1873. je bio na snazi do 1934. kada je donesen novi, a poslije Drugog svjetskog rata je ponovo izmijenjen 1964. godine. Poslije toga, imajući u vidu česte promjene društvenih i političkih prilika, statuti su više puta mijenjani, a na snazi je najnoviji Statut iz 2016. godine.

Objavljena monografija „Svijet umjetničkih profesija – drama i pozorište“, autora Janka Ljumovića

Poziv na mapiranje kulture sjećanja

PODGORICA - Monografija „Svijet umjetničkih profesija – drama i pozorište“, autora Janka Ljumovića, objavljena je u izdanju Udruženja dramskih umjetnika Crne Gore i Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva iz Podgorice.

Svoje ključno polazište ova monografija, kako je Ljumović zabilježio u predgovoru, ima u potrebi da se definišu različite profesije u dramskim umjetnostima i njihova uloga u nastanku pozorišne predstave i pozorišta kao organizacije/institucije.

- Na taj način determiniše se umjetničko i stručno polje koje profesije grade, a kroz njihov pogled objašnjava se sinkretički karakter pozorišta, kao njegovo glavno određenje - zapisao je autor. Profesije u pozorištu sagledavaju se kroz istorijsku i savremenu perspektivu, a monografija predstavlja i koristan pojmovnik i orijentir za različite vrste javnosti - od studenta umjetnosti do stvaralaca, te na kraju publike.

- Počinjemo glumcem, a završavamo gledaocem. Osim njih, bavimo se i drugim važnim profesijama i zanimanjima koja tvore svijet drame i pozorišta, akterima koji izlaze iz užeg kruga produkcije pozorišne predstave - pojašnjava Ljumović.

Monografija indirektno ma-

pira crnogorsko, jugoslovensko i svjetsko pozorište kroz odabrane primjere autora i saradnika, umjetnika i teoretičara. Ona predstavlja poziv za čitanje i učitavanje pozorišnih događaja, ličnosti i elemenata koji u konačnom postaju kultura sjećanja. Janko Ljumović je pozorišni producent i vanredni profesor na Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju. Autor je knjige eseja „Kultura page“ i knjige „Produkcija značenja“. Urednik je i korednik brojnih zbornika radova, knjiga i monografija. Bio je direktor Crnogorskog narodnog pozorišta od 2008. do 2015. godine, kao i ministar kulture u Vladi Crne Gore od 2016. do 2017. godine.

S. V.

Irena Lagator-Pejović na kolektivnoj izložbi u Beogradu

Ideja spajanja i solidarnosti

Rad Irene Lagator-Pejović

PODGORICA - Crnogorska umjetnica Irena Lagator-Pejović izlaze na kolektivnoj izložbi „Refleksije našeg vremena: Akvizicije Muzeja savremene umjetnosti 1993-2019“ koja će biti otvorena 27. juna u Beogradu. Izložba se odvija na dvije adrese - u Muzeju savremene umjetnosti u 13 sati i u galeriji - Legat Milice Zorić i Rodoljuba Čolakovića u 19 sati.

Lagator-Pejović je na izložbi zastupljena sa instalacijom „Društvo mirne koegzistencije“ (2012; algrafija / neon, 70x100 cm (x9)). Instalaciju čine devet istovjetnih algrafija fiksniranih između površina pleksiglasa koje se sistemom mreže nastavljaju jedna na

drugu. One prikazuju veliki broj rotirajućih čovjekolikih piktoograma čija se forma uočava tek nakon bližeg sagledavanja. To mnoštvo koje mirno koegzistira na grafikama, emanira ideju demokratskog horizonta, spajanja i solidarnosti. Izložba akvizicija predstavlja uvid u jednu od najznačajnijih djelatnosti Muzeja savremene umjetnosti, strategije i politike otkupa umjetničkih djela od 1900. do danas koje su sprovedene posljednjih dvadeset i pet godina. Povod za nastanak je i činjenica da se u pomenu tom periodu muzejski fond uvećao za preko 1400 dela domaće, regionalne i evropske moderne i savremene umjetnosti.

A. D.

Otkriven praistorijski spomenik u blizini Stounhendža

Porijeklo mističnog kruga kamenja na jugozapadu Engleske

AMENSBERI - Arheolozi su otkrili veliki praistorijski spomenik ispod zemlje u blizini Stounhendža za koji tvrde da bi mogao da pomogne u rasvjetljavanju porijekla mističnog kruga kamenja na jugozapadu Engleske, javlja AP, a prenosi Tanjug. Istraživači sa nekoliko britanskih univerziteta predvođenih Univerzitetom u Bradfordu navode da se nalazište sastoji od najmanje 20 velikih stubova, prečnika većeg od 10 metara i dužine pet metara, koji su poredani u krug prečnika preko dva kilometra. Nalazi se u Darington Volsu, mjestu na kojem je otkriveno neolit-

sko selo, oko dva kilometra udaljenom od Stounhendža. Naučnici smatraju da su stubovi zakopani prije oko 4.500 godina i da bi mogli da označe granice svetog područja ili granice oko kružnog spomenika poznatog kao Darington Vols hendž. Britanija ima puno kamenih spomenika kružnog oblika koji datiraju od prije nekoliko hiljada godina, a čija namjena još nije otkrivena. Najpoznatiji među njima je Stounhendž, ogroman spomenik napravljen između 3000 i 1600 godina prije nove ere, koji predstavlja jednu od najpoznatijih turističkih atrakcija u zemlji.

B. B.

